Sağlık Bilimleri Fakültesi Öğrencilerinin Benlik Saygıları ve Atılganlık Düzeylerinin Sosyodemografik Özellikleri Açısından İncelenmesi

Fadime Üstüner Top*, Esra Kaymak*, Şimal Göllü*, Barış Kaya*

* Öğr. Gör., Giresun Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Giresun

Yazışma Adresi: Öğr. Gör. Fadime ÜSTÜNER TOP
Giresun Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi
Giresun/Piraziz
Tel: 0454 3613788
Fax: 0454 3613544
E-posta: fadikustuner@yahoo.com
fadikom@hotmail.com

ÖZET

Amaç: Bu araştırma, hemşirelik öğrencilerinin benlik saygısı ve atılganlık düzeylerinin sosyodemografik özellikler ile ilişkisini incelemek amacıyla yapılmıştır.

Yöntem: Tanımlayıcı nitelikte olan araştırma, Kasım 2008 tarihinde 246 Sağlık Bilimleri Fakültesi öğrencisi ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmada veri toplama aracı olarak Coopersmith Benlik Saygısı Ölçeği [BSÖ], Rathus Atılganlık Envanteri [RAE] ve öğrencilerin sosyodemografik özelliklerinin anlamaya yönelik olarak 17 soruluk anket formu uygulanmıştır. Değerlendirmede yüzdelik, t-testi ve tek yönlü varyans analizi kullanılmıştır. Bulgular: Öğrencilerin BSÖ puan ortalamalarının [69.54±14.67] olduğu ve RAE puan ortalamaları [25.10±19.69] olarak belirlenmiştir. Bununla birlikte öğrencilerin %54.9'u yüksek benlik saygısına sâhip ve %76.4'ü atılgan olarak bulunmuştur. Yapılan korelasyon analizi ile benlik saygısı ve atılganlık düzeyi arasında pozitif doğrultuda bir ilişkisinin bulunduğu saptanmıştır [r=0.402, p<0.01].

Tartışma ve Sonuç: Benlik saygısı ve atılganlık kavramları insanın kendini gerçekleştirmesi açısından önemlidir. Bunun için de, eğitim sisteminin öğrenciyi aktif kılacak ve benlik saygısını olumlu yönde etkileyecek nitelikte olması, müfredatlarda atılganlık eğitimine yer verilmesi tavsiye edilebilir..

Anahtar Kelimeler: hemşirelik öğrencileri, ebelik öğrencileri, benlik saygısı, atılganlık, sosyodemografik özellikler

ABSTRACT

ANALYSIS OF SELF-ESTEEM AND ASSERTIVENESS OF THE STUDENTS AT THE FACULTY OF HEALTH SCIENCES IN TERMS OF SOCIODEMOGRAPHIC LEVELS

Objective: This research was conducted to analyze the relation of the nursing students' self esteem, and assertiveness with sociodemographic status.

Method: This determining research was conducted on 246 students at the Faculty of Health Sciences in November 2008. As a method of gathering information in the determining research; Coopersmith Self-Esteem Inventory [SEI], Rathus Assertiveness Schedule [RAS] and to determine sociographic characteristics of the students, a survey form of 17 questions were used. In the evaluation process of the gathered data; percentage, the T-Test and one way variance analysis were used.

Findings: The average SEI points of students was stated as [69.54±14.67] and average RAS points

of the students was stated as [25.10±19.69]. In addition, it was found that %54.9 of the students had high self esteem and 76.4% of the students was assertive. With the correlation analysis performed a positive relation between self-esteem and the level of assertiveness was stated [r=0.402, p<0.01].

Discussion and Conclusion: Terms of self-esteem and assertiveness are important for a person's self-development. Therefore, it can be offered that the education system must have the features of keeping the student active, positively affecting the student's self-esteem, and the curriculums must include assertiveness education.

Keywords: nursing students, midwifery students, self-esteem, assertiveness, sociodemographic characteristics

GİRİŞ

Eğitim, bireyin doğduğu andan başlayan ve ölene kadar süren çok kapsamlı bir süreçtir (Kurt 2000). Üniversiteler, toplumun gereksinim duyduğu nitelikli insan gücü yetiştirmek amacıyla kurulmuş, bireyleri bir mesleğe hazırlamakla sorumlu kuruluşlardır (Serinkan 2006). Yükseköğretim, eğitim sisteminin en üst kademesini oluşturur. Bir ülkenin kalkınması için gerekli olan çeşitli mesleklerin en iyi biçimde yürütülmesini sağlayacak yapıcı ve yaratıcı, insan gücünün yetiştirilmesinde yüksek öğretim kurumları öğrencilere yalnız hazır bilgi vermekle yetinmez, ülkenin sorunlarını bilimsel yöntemle çözümleyecek, topluma öncülük edecek araştırmacı elemanlar yetiştirir (Yıldız 2004).

Hemşirelik-ebelik eğitimi, öğrencilere hemşirelik-ebelik mesleğini kazandırmayı amaçlayan planlı bir eğitim programıdır. Eğitim ve eğitim sürecinin öğrencilerin benlik saygıları üzerinde etkili olduğu bilinmektedir (Çam ve ark. 2000). Hemşirelik-ebelik öğrencileri bir üniversite öğrencisi olarak yaşadıkları çatışmaların yanı sıra, okul ve hastane çevresinin yarattığı bir takım sorunlarla karşılaşmaktadır. Bu sorunlar üniversitede öğrenim görmekle de olabilmektedir. Bu yönleriyle oldukça stres yüklü bir eğitimdir. Böylesine bir eğitim öğrencilerin Benlik saygılarını etkilemektedir (Serinkan 2006).

Benlik kavramı, kişinin sâhip olduğu ve kendisi hakkında doğru olduğunu düşündüğü inançlar ve imgeler dizisidir (Yıldız 2004). Buda kişinin karakter özelliklerini, yeteneklerini, diğer insanlarla ve çevresiyle ilişkisini, olaylarla nesneler arasındaki bağlantıyı, amaç ve ideâllerin algılanmasını içermektedir (Yüksel 2006, Bal 2003).

Benlik saygısı, kişinin kendini değerlendirmesi sonunda ulaştığı benlik kavramının onaylanmasından doğan beğeni durumudur (Çam ve ark. 2000, Bal 2003, Yıldız 2006, Kahriman 2005). Kişi kendini eleştirebilir veya kendini tümden olumlu bulabilir. Kişinin kendini beğenmesi, kendi benliğine saygı duyması için üstün niteliklerinin olması gerekmez, çünkü benlik saygısı, kendini olduğundan aşağı veya olduğundan üstün görmeksizin kendinden memnun olma, kendini olumlu, beğenilmeye, sevilmeye değer bulma ve özüne güvenmeyi sağlayan olumlu bir ruh hâlidir (Kahriman 2005, Brown ve Mann 1991, Sanford ve Donovan 1999).

Atılganlık ve benlik saygısı arasında ilişki de kuşkusuz çok önemlidir (Kahriman 2005).

Hızlı bir biçimde ilerleyen teknolojik gelişmeler toplumsal ilişkilerde, kişilerarası ilişkilerde, toplumların kültüründe ve âile yapısında büyük değişimlere yol açmıştır. Bu değişmeler bireyin davranışlarını da etkilemektedir. Kişilerarası sağlıklı ilişki kurabilme sosyal bir beceri olarak kabûl edilen "atılganlık" da kişilerarası ilişkilerde önemli rol oynamaktadır (Deniz 1997).

Atılganlık, bireyin haklarını korumada, düşüncelerini duygularını ve inançlarını, doğrudan, dürüst ve uygun yollarla ve başkalarının haklarını gözeterek ortaya koyma biçimidir (Onur 2006, Phelps ve Auistn 1977). Sosyal-kültürel ve psikolojik doğasıyla çok yönlü araştırmalara konu olan Atılganlık kavramı girişkenlik olarak da isimlendirilmiş; kişilerarası ilişkilerin nitelik ve niceliğinin iyileştirmesinde temel uyum öğesi olarak değerlendirmiş ve sosyal beceri bağlamında önem kazanmıştır (Tan 2006, Timmins ve Mccabe 2005).

Cinsiyet, yaş, kültür, deneyim, âile tipi, âile ilişkileri, sosyoekonomik yapı, eğitim, anne-baba eğitimi, yaşanılan yer gibi sosyodemografik özellikler ve toplumun değer yargıları atılgan davranışın şekillenmesini etkileyen faktörler olarak gösterilmiştir (Timuçin 2005).

Hemşirelik-ebelik eğitiminin amacı kendine değer veren özgüvenleri yüksek, insan ilişkileri iyi, atılgan meslek üyeleri yetiştirmektir. Bununla birlikte atılgan hemşire hasta ile iyi ilişki kurarak, bütüncül ve istendik düzeyde hemşirelik- ebelik bakımını sağlayabilir, hasta ve âilesini bakıma katabilir, hasta savunuculuğu ve liderlik rollerini gerçekleştirebilir (Arslan ve Özen 2008).

Hemşirelik-ebelik insanlarla ilişkiye daha fazla dayanan bir meslek olduğu için, benlik saygısı yüksek

ve ruh sağlığı iyi olan meslek üyelerine diğer mesleklerden daha çok gereksinim duyar. Bunlar verilen hizmetin niteliği bakımından hemşirelerde olması istenen özelliklerdendir (Bal 2003).

Araştırma bu düşünceden hareketle hemşirelik ve ebelik öğrencilerinin benlik saygıları ve atılganlık düzeylerinin sosyodemografik özellikleri açısından incelenmesi amacıyla planlanmış ve gerçekleştirilmiştir.

YÖNTEM

Araştırma tanımlayıcı kesitsel nitelikte olup araştırmanın kapsamına 2008-2009 eğitim ve öğretim yılında Giresun Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi'nde öğrenim gören toplam 305 öğrenci alınmıştır. Evrenin tamamı örneklem grubu olarak alınmış, örneklem seçimine gidilmemiştir. Ancak 54 öğrenciye okula devamsızlık, hastalık, araştırmaya katılmayı kabûl etmeme gibi nedenlerle ulaşılamadığından toplam 246 [%80.6] öğrencinin verileri değerlendirilmiştir.

Öğrencilerin verileri sosyodemografik özelliklerini içeren 17 sorudan oluşan anket formu ile öğrencilerin benlik saygısı puanını hesaplamada Coopersmith Benlik Saygı Ölçeği ve atılganlık düzeylerini hesaplamada Rathus Atılganlık Envanteri kullanılarak toplanmıştır.

Veri toplama formları iki araştırmacı tarafından aynı gün içerisinde araştırmayı kabûl eden öğrencilerle yüz yüze görüşülerek uygulanmıştır.

Coopersmith Benlik Saygı Ölçeği: Stanley Coopersmith tarafından hazırlanan, çeşitli yaş gruplarına, özellikle yetişkinlere uygulanabilecek şekilde geliştirilebilen bir ölçektir. Ölçek, "benim gibi" veya "benim gibi değil" içinde işaretlenen 25 ifâdeden oluşmaktadır. Bu ifâdelerde; kişinin hayata bakış acısı, kendini kanıtlama, lider olma, aşağı görme gibi değer yargılarının yanında âile ilişkilerinin, sosyal ilişkileri ve dayanma gücü ile ilgili tutumlarını ölçme esnekliğine sâhiptir. Ölçeğin geçerlilik ve güvenirlilik çalışmaları ülkemizde Tufan ve Turan tarafından yapılmıştır. Puanlamaya giren maddeler 4, diğerlerine 0 puan verilmektedir. Puanlar 100 üzerinden değerlendirilmektedir (Adana 2004). Ölçekte benlik saygısı düzeyinin düşük veya düşüklüğünü gösteren kesin bir sınır yoktur. Bu yüzden benlik saygısının ortalamadan düşük ve yüksek olmasına göre değerlendirme yapılır. Alınan puanların ortalamanın altında olması Benlik saygısının düşüklüğüne, ortalamanın üzerinde olması benlik saygısının yüksekliğine işaret eder (Kahriman 2005).

Rathus Atılganlık Envanteri: Rathus Atılganlık Envanteri "bana çok iyi uyuyor", "bana oldukça uyuyor", "bana biraz uyuyor", "bana hiç uymuyor" ve "bana pek uymuyor" işaretlenebilen ve bazıları ters dönebilen 30 ifâdeden oluşmaktadır. Alınan puanlar -90 ilâ +90 arasında değişmektedir. Çekingenliğe doğru uzanan uç -90'a, atılganlığa doğru uzanan uç +90'a ulaşmaktadır. Envanterden toplam puan olarak +10'un altında alanlar çekingen, +10'un üzerinde olanlar ise atılgan olarak kabûl edilir (Bal 2003, Kahriman 2005, Adana 2004, Menteş 2007).

Araştırmanın yürütülmesinde etik kurallara uyularak ilgili kurumdan izin alınmıştır. Veri formları uygulanmadan önce, çalışmanın amacı öğrencilere anlatılarak sözlü onamları alınmıştır.

Elde edilen veriler SPSS 16.0 istatistik paket programından yararlanılarak gerekli analizler yapılmıştır. Verilerin analizinde frekans, ortalama ve standart sapma puanlarına betimsel istatistik yöntemleri kullanılarak bakılmıştır. Ayrıca ikili gruplarda bağımsız gruplarda aritmetik ortalamalar arası farka ait t-testi kullanılmış, ikiden fazla gruplarda tek yönlü varyans analizi [One Way ANOVA] ve korelasyon uygulanmıştır. Tek yönlü varyans analizinde gruplar arasında ortaya çıkan farkı değerlendirmek için Tukey HSD çoklu karşılaştırma testi uygulanmıştır. Yapılan analizlerde $p<0.05$ anlamlılık düzeyi esas alınmıştır.

BULGULAR

Araştırma kapsamına alınan öğrencilerin %96.3'ü kız, %3.7'si erkek olup, yaş ortalamaları 1.82±0.60'dur [17-25]. Öğrencilerin %62.2'si hemşirelik, %37.8'si ebelik bölümü öğrencilerinden oluşmaktadır. Öğrencilerin akademik başarı durumları sorgulandığın da %4.1'i çok zayıf, %41.5'i ise akademik başarı durumunun iyi olduğunu ifâde etmiştir. Öğrencilerin %30,9'u hayatlarının çoğunu büyük şehirde geçirmişlerdir. Öğrencilerin %73.2'si çekirdek âilede yetişmiş olup, %39.8'inin ilk çocuk, %37'sinin 3 kardeşe sâhip olduğu saptanmıştır. Öğrencilerin %81.3'ünün annesinin ilköğretim ve lise mezunu olup babalarında ise bu oran %83.7'dir [Tablo 1].

Öğrencilere anne-babalarının yetiştirme tutumları sorgulandığında %51.2'si demokratik [olumlu], %27.6'sı ise aşırı koruyucu [olumsuz] tutum sergilediklerini belirtmişlerdir. Öğrencilerin %89.8'inin âile içinde alınan kararlarda söz sahibi oldukları bulunmuştur. Öğrencilerin kendilerini nasıl tanımladıkları sorgulandığında %35'i pasif, %59.3'ü atılgan, %5.7'i ise kendini saldırgan olarak ifâde etmiştir [Tablo 2].

Öğrencilere hayatlarının kontrolü kimlerin elinde olduğu sorgulandığında %60.2'si bâzen benim, bâzen benim dışımda diye ifâde etmişlerdir. Öğrencilerin %98.8'i etkili ve başarılı ilişki için atılgan davranış biçiminin uygun olduğunu ifâde etmişlerdir [Tablo 2].

Araştırma sonuçlarına göre, Coopersmith Benlik

Tablo 1: Öğrencilerin Sosyodemografik Özelliklerinin Dağılımı (N=246)

Demografik özellikler	N	%	Demografik özellikler	N	%
Cinsiyet			Bölüm		
Kız	237	96.3	Hemşirelik	153	62.2
Erkek	9	3.7	Ebelik	93	37.8
Yaş			Büyüdüğü Yer		
17-19	69	28.0	Köy	52	21.1
20-22	156	63.4	Kasaba	33	13.4
23-25	18	7.3	Küçük şehir	85	34.6
25 ve Üzeri	3	1.2	Büyük şehir	76	30.9
Âilenin kaçıncı çocuğu			Âile Tipi		
İlk çocuk	98	39.8	Çekirdek	180	73.2
Ortanca	78	31.7	Geniş	63	75.6
Son çocuk	70	28.5	Parçalanmış	3	1.2
Sınıf			Akademik Başarı		
1.	78	31.7	Çok zayıf	10	4.1
2.	46	18.7	Orta	127	21.6
3.	62	25.2	İyi	102	41.5
4.	60	24.4	Çok iyi	7	2.8
Anne Eğitim Durumu			Kardeş Sayısı		
Okuryazar değil	23	9.3	Kardeşim yok	3	1.2
Okuryazar	14	5.7	1	22	8.9
İlköğretim ve lise	200	81.3	2	43	17.5
Üniversite ve üzeri	9	3.7	3 ve üzeri	178	72.4
Baba Eğitim Durumu					
Okuryazar değil	0	0			
Okuryazar	5	0.2			
İlköğretim ve lise	206	83.7			
Üniversite ve üzeri	35	14.2			

Saygısı Ölçeği'nde işaretlenen alt ve üst değerler 20-96, Rathus Atılganlık Envanterinde ise [-38] - [+78] olarak bulunmuştur. Öğrencilerin benlik saygısı puan ortalamalarının 69.54±14.67, atılganlık envanteri puan ortalaması ise 25.10±19.69 olduğu tesbit edilmiştir.

Bölüme göre ebelik öğrencilerin benlik saygısı puan ortalamaları [70.45±14.03] ve atılganlık puan ortalamaları [26.27±19.09] daha yüksek bulunmuş ancak gruplar arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır [p>0.05, Tablo 3].

Çalışmada hayatlarının çoğunu büyük şehirde geçiren öğrencilerin benlik saygısı puan ortalamaları en yüksek [71.58±13.64], kasabada geçirmiş olanların en düşük [65.45±15.58] puan aldıkları görülmüş ve aralarındaki fark anlamlı bulunmamıştır [p>0.05]. Hayatının çoğunu büyük şehirde geçiren öğrencilerin atılganlık puan ortalamaları en yüksek [28.87±19.83], kasabada geçirenlerin ise en düşük [20.42±21.14] bulunmuş ancak puan ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı belirlenmiştir [p>0.05, Tablo 3].

Akademik yönden kendilerini çok iyi olarak algılayan öğrencilerin benlik saygısı [73.14±3.20] ve atılganlık puan ortalamalarının [34.86±14.10] daha yüksek olduğu ve akademik başarı algısına göre puan ortalamaları arasındaki farkın anlamlı olmadığı görülmektedir [p>0.05, Tablo 3].

Çalışmada, anne babalarının tutumunu olumlu [demokratik] olarak algılayan öğrencilerin benlik saygısı puan ortalamaları [72.95±13.36], olumsuz olarak algılayanlara göre [65.97± 5.97] daha yüksek bulunmuş ve âile tutumunun benlik saygısı puanını etkilediği tesbit edilmiştir [p<0.05]. Anne baba tutumunu olumlu olarak algılayan öğrencilerin atılganlık puan ortalamaları [27.56±19.80] olumsuz olarak algılayanlara göre [22.52±19.32] daha yüksek bulunmuş ancak âile tutumunun atılganlık puanını etkilemediği tespit

edilmiştir [p>0.05, Tablo 3].

Âilede alınan kararlarda söz sâhibi olan öğrencilerin benlik saygısı puan ortalamalarının [70.62±13.62] ve atılganlık puan ortalamalarının [26.13±19.12] yüksek olduğu bulunmuştur. Âilede alınan kararlarda söz sâhibi olma durumuna göre öğrencilerin benlik saygısı puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark olduğu tesbit edilmiştir [p<0.05, Tablo3].

Çalışmada, kendisini atılgan olarak algılayan öğrencilerin benlik saygısı puan ortalamaları [73.75±12.77] ve atılganlık puan ortalamalarının [30.24±19.02] daha yüksek olduğu saptanmıştır ve gruplar arasındaki farkın anlamlı olduğu belirlenmiştir [p<0.05, Tablo3].

Öğrencilerden hayatımın kontrolü benim elimde diyenlerin benlik saygısı puan ortalaması [71.26±13.32] ve atılganlık puan ortalaması [28.33±19.73] daha yüksek bulunmuştur. Öğrencilerin hayatlarının kontrolünün kimin elinde olduğu durumu ile benlik saygısı puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark olduğu görülmüştür [p<0.05, Tablo 3].

Çalışmada, benlik saygısı ve atılganlık puan ortalamaları arasında pozitif yönde ilişki olduğu [r=0.402, p<0.01] ve benlik saygısı yükseldikçe atılganlığın doğru orantılı olarak arttığı bulunmuştur.

Kız öğrencilerin benlik saygısı puan ortalaması [69.82±14.69], erkek öğrencilerin puan ortalamasından [62.22±12.82] daha yüksek bulunmuştur. Erkek öğrencilerin atılganlık puan ortalamaları [27.56±27.17] kız öğrencilerin puan ortalamalarına [25.01±19.42] göre yüksek bulunmuştur ancak cinsiyetin benlik saygısı ve atılganlık puanlarını etkilemediği saptanmıştır [p>0.05].

Çalışmada, 17-19 yaş grubunu oluşturan öğrencilerin benlik saygısı puan ortalaması [70.61±14.61] diğer yaş gruplarına göre daha yüksek bulunmuştur. Ancak gruplar arasındaki farkın anlamlı olmadığı belirlenmiştir [p>0.05]. 22-24 yaş grubunu oluşturan öğrencilerin atılganlık puan ortalamaları [29.0±15.35] diğer yaş gruplarına göre daha yüksek bulunmuş ancak gruplar arası farkın anlamlı olmadığı tesbit edilmiştir [p>0.05].

Çalışmada, birinci sınıf öğrencilerin benlik saygısı puan ortalamaları [70.92±14.55] ve atılganlık puan ortalamaları [29.45±20.60] diğer sınıflara göre daha yüksek bulunmuş ancak sınıflar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark belirlenememiştir [p>0.05].

Âile tipine göre geniş âileye sâhip öğrencilerin benlik saygısı puan ortalamaları [70.44±13.99] daha yüksek bulunmuş ancak gruplar arasında farkın anlamlı olmadığı belirlenmiştir [p>0.05]. Atılganlık puan ortalamaları ise çekirdek âileye sâhip öğrencilerde [26.23±20.81] daha yüksek bulunmuş ancak gruplar arasındaki farkın anlamlı olmadığı belirlenmiştir [p>0.05].

Çalışmada, öğrencilerin kardeş sayılarına göre, kardeşi olmayan ve bir kardeşi olan öğrencilerin benlik saygısı puan ortalamaları yüksek, üç kardeş ve üzeri olanların ise [68.67±14.21] düşük bulunmuştur, ancak kardeş sayısı ile öğrencilerin benlik saygısı puan ortalamaları arasındaki anlamlı fark saptanmamıştır [p>0.05]. Atılganlık puan ortalamaları ise kardeşi olmayan öğrencilerin daha yüksek [38.67±21.50] olmasına karşın öğrencilerin kardeş sayısı ile atılgan-

Tablo 2: Öğrencilerin Bireysel Özellikleri Dağılımı (N=246)

	N	%
Âilenin yetiştirme tutumu		
Demokratik	126	51.2
Baskıcı ve otoriter	24	9.8
Aşırı koruyucu	68	27.6
Aşırı hoşgörülü	20	8.1
İlgisiz	8	3.3
Âilede alınan kararlarda söz sahibi olma durumu		
Evet	221	89.8
Hayır	25	10.2
Kendini Tanımlama Biçimi		
Pasif	86	35.0
Atılgan	146	59.3
Saldırgan	14	5.7
İletişim Halindeyken Engel Olan Durumlar		
Tanıdık bir kişi	31	12.6
Tanımadık bir kişi	65	26.4
İki veya daha fazla tanıdık kişi	42	17.1
İki veya daha fazla tanımadık kişi	108	43.9
Hayatın Kontrolü		
Benim	92	37.4
Benim dışımda	6	2.4
Bâzen benim bâzen benim dışımda	148	60.2
Etkili İlişkiler İçin Davranış Biçimi		
Pasif	3	1.2
Atılgan	243	98.8

Tablo 3: Öğrencilerin bazı değişkenler açısından benlik saygısı ve atılganlık puan ortalamaları(N=246)

		N	BSÖ PUANI X±SD		RAE PUANI X±SD	
Bölüm	Hemşirelik	153	68.99 ± 15.06	t=-0.755	24.39 ± 20.12	t= -0.724
	Ebelik	93	70.45 ± 14.03	p>0.05	26.27 ± 19.09	p>0.05
Yaşadığı Yer	Köy	52	67.69 ±14.45		23.63± 21.79	
	Kasaba	33	65.45 ±15.58	F=1.741	20.42± 21.14	F=1.689
	Küçük Şehir	85	70.45± 15.12	p>0.05	24.45± 17.26	p>0.05
	Büyük Şehir	76	71.58± 13.64		28.87± 19.83	
Akademik Başarı	Çok Zayıf	10	69.60 ±16.46		20.80 ± 23.17	
Algıları	Orta	127	67.29 ± 14.98	F=2.201	24.67 ± 20.0	F=0.757
	İyi	102	72.10 ± 13.90	p>0.05	23.39 ± 19.31	p>0.05
	Çok İyi	7	73.14 ± 3.20		34.86 ± 14.10	
Âile Tutumu	Olumlu Tutum	126	72.95 ±13.36	t=3.836	27.56 ±19.80	t=2.022
	Olumsuz Tutum	120	65.97 ± 15.97	p<0.05	22.52 ± 19.32	p>0.05
Söz Sâhibi Olma	Evet	221	70.62 ± 13.62	t=3.480	26.13 ±19.12	t=2.463
	Hayır	25	60.08 ± 19.76	p<0.05	16.0 ± 22.58	p>0.05
Kendilerini	Pasif	86	62.05± 14.85		15.84± 17.19	
Tanımlama Durumu	Atılgan	146	73.75 ±12.77	F=20.106	30.24 ±19.02	F=16.550
	Saldırgan	14	71.71 ±14,.67	p<0.05	28.43± 21.52	p<0.05
Hayatın Kontrolü	Benim	92	71.26 ± 13.32		28.33 ±19.73	
	Benim Dışımda Bâzen Benim	6	48.0 ± 18.76	F=7.489	8.83 ± 30.30	F=3.706
	Bâzen Benim Dışımda	148	69.35 ± 14.69	p<0.05	23.76 ±18.83	p>0.05

lık puan ortalamaları arasında farkın anlamlı olmadığı belirlenmiştir [p>0.05].

Âilelerinin ilk çocuğu olan öğrencilerin benlik saygısı puan ortalamaları [70.90±14.85] ve atılganlık puan ortalamaları [26.61±21.07] daha yüksek bulunmuş ancak gruplar arasındaki farkın anlamlı olmadığı belirlenmiştir [p>0.05].

Çalışmada, annelerin eğitim durumuna göre; annesi ilköğretim ve lise mezunu olan öğrencilerin benlik saygısı [70.53±14.21] ve atılganlık [25.77±19.65] puan ortalamaları en yüksek bulunmuş ancak anne eğitim durumu ile benlik saygısı ve atılganlık puan ortalamaları arasındaki fark anlamlı bulunmamıştır [p>0.05].

Babaların eğitim durumuna göre babası ilköğretim ve lise mezunu olan öğrencilerin benlik saygısı puan ortalaması [69.99±14.16] en yüksek bulunurken, babası üniversite ve üzeri mezunu olanların ise atılganlık puan ortalamaları [27.17±23.43] en yüksek düzeyde bulunmuş, ancak babanın eğitim durumu ile benlik saygısı ve atılganlık puan ortalamaları arasındaki farkın anlamlı olmadığı belirlenmiştir [p>0.05].

Yapılan korelasyon analizi ile anne [r=0.432] ve baba [r=0.426] eğitimi ile benlik saygısı ve atılganlık düzeyi arasında pozitif yönde ilişki olduğu saptanmıştır [p<0.01].

Çalışmada, etkili ve başarılı davranış biçimini "atılganlıktır" diyen öğrencilerin benlik saygısı puan ortalamaları [67.47±14.71] ve atılganlık puan ortalamaları [25.26±19.71] daha yüksek bulunmuş olup ancak gruplar arasındaki farkın anlamlı olmadığı belirlenmiştir [p>0.05].

TARTIŞMA

Benlik saygısı yüksek, saygın, otonomisini kullanabilen bir kişi, aynı zamanda atılgan bir kişidir. Yapılan birçok çalışmada benlik saygısı ve atılganlığın birbirleriyle ilişkili olduğu, atılganlığın benlik saygısını olumlu yönde etkilediği bildirilmiştir.

Bu araştırma hemşirelik ve ebelik öğrencilerinin benlik saygısı ve atılganlık düzeylerini belirlemek amacıyla tanımlayıcı araştırma yöntemine uygun olarak planlanmış ve gerçekleştirilmiştir.

Araştırmada öğrencilerin benlik saygıları puan ortalamaları 69.54±14.471 olarak bulunmuştur. Araştırmalarda hemşirelerin benlik saygısı puan ortalamasını; Özen ve Arslan (2008) 74.78±16.2, Kahriman (2005) 69.16±17.34, Bal (2003), 73.3±1661, Ayaz (2002) 73.4±15.0 olarak bulmuşlardır. Çalışmamız da elde edilen benlik saygısı puan ortalaması bu çalışmalarla benzerlik göstermektedir.

Araştırmada, öğrencilerin atılganlık puan ortalamaları 25.10±19.69 olarak bulunmuştur. Menteş (2007), Yıldız (2006), Kahriman (2005), Timuçin (2005), Bal (2003) ve Ayaz' ın (2002) atılganlık üzerine yaptıkları çalışmaların sonuçlarıyla benzerlik göstermektedir.

Çalışmaya katılan 17-19 yaş grubundaki öğrencilerin benlik saygısı puan ortalamaları daha yüksek bulunmuştur. Ancak yaş gruplarına göre benlik saygısı düzeyleri arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır. Öğrenciler üzerinde yapılan benzer çalışmalarda bulgumuzu desteklemektedir (Onur 2006, Menteş 2007, Yavuz 2005, Ayaz 2002). Aynı zamanda yaş ilerledikçe Benlik Saygısı ve atılganlık düzeyi doğru orantılı artmaktadır. Yavuz (2005) ve Bal'ın (2003) yapmış olduğu çalışma bulgumuzu desteklemekte fakat Yıldız'ın (2006) çalışmasıyla ters düşmektedir. Bu doğrultuda, yaşın ilerlemesi ile tecrübelerin artması ve kimlik karmaşasının son bulmasının benlik saygısı ve atılganlık düzeyinin artmasına neden olduğunu düşündürmektedir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin benlik saygısı ve atılganlık düzeylerinde eğitimlerine devam ettikleri sınıflarına bağlı olarak bir farklılık görülmemektedir. Ancak 1. sınıf öğrencilerin benlik saygısı ve atılganlık düzeyi diğer sınıflara göre yüksek bulunmuştur. Tan (2006) ergenler üzerinde yapmış olduğu araştırmada, 1. sınıfta olan ergenlerde atılganlık düzeyinin diğer sınıf öğrencilerine göre daha yüksek olduğunu rapor etmiştir. Bayberk ve Yavuz'un (2005) üniversite öğrencileri, Tataker'in (2003) ergenler üzerinde yapmış oldukları çalışmada sınıf değişkeni ile benlik saygısı arasındaki farkın anlamlı olmadığı belirlenmiştir. Tan (2006) ve Yavuz'un (2005) bu bulguları çalışmamızı desteklemektedir, fakat Menteş'in (2007) çalışması ile çalışmamız ters düşmektedir. Bu sonucun, öğrencilerin üniversite yaşantısının zorlukları ile (barınma, ödev, staj görme vb.) henüz karşılaşmadıklarından olduğunu düşündürmektedir.

Araştırmada, geniş âileye sâhip öğrencilerin benlik saygısı puan ortalamaları daha yüksek bulunmuş ancak gruplar arası farkın anlamlı olmadığı belirlenmiştir. Kahriman (2005) hemşirelik öğrencileri üzerinde yapmış olduğu çalışmada geniş âile tipine sâhip öğrencilerin benlik saygısı puan ortalamalarını yüksek bulmuş ve gruplar arasında farkın anlamlı olmadığını belirlemiş, Bayberk ve Yavuz'un (2005) üniversite öğrencileri üzerinde yaptığı çalışmasında ise çekirdek âile tipine sâhip çocukların benlik saygısının daha yüksek olduğunu bildirmiştir. Bireyin çevresiyle olan yaşantısı ve çevresini algılayış biçimi benlik kavramını geliştirdiği için, benlik saygısına etkili olabileceğini düşündürmektedir.

Öğrenci hemşirelerin atılganlık puan ortalamaları ise çekirdek âile tipine sâhip öğrencilerde daha yüksek bulunmuştur fakat gruplar arasındaki farkın anlamlı olmadığı belirlenmiştir. Hemşire öğrenciler üzerinde yapılan bir araştırmada bulgumuzu desteklemektedir (Kahriman 2005). Buna göre çekirdek âile tipinde yetişen bireylerin daha atılgan olmalarında, bireye ayrılan zamanın ve ilginin daha çok olması, onlara söz hakkı verilmesi gibi faktörlerin etkili olduğunu düşündürmektedir.

Araştırmada, kardeş sayılarına göre kardeşi olmayan ve bir kardeşi olan öğrencilerin benlik saygısı puan ortalamaları yüksek, üç kardeş ve üzeri olanların ise benlik saygısı puan ortalamaları düşük bulunmuştur ancak kardeş sayısının benlik saygısı üzerinde anlamlı bir etkisinin olmadığı saptanmıştır. Kahriman (2005), Bayberk ve Yavuz'un (2006) öğrenci hemşireler üzerinde yaptıkları benzer çalışmalarda da kardeşi olanların benlik saygısı puan ortalamalarını daha yüksek bulmuşlardır. Bu sonuç, bir kardeşi olanların benlik saygılarının çok kardeşi olanlara göre daha yüksek çıkmasında ekonomik yönden daha iyi olmaları, daha fazla değer ve sorumluluk verilmeleri gibi faktörlerin etkisi olabileceğini düşündürmektedir. Atılganlık puan ortalamaları ise kardeşi olmayan öğrencilerin daha yüksek bulunmuş olup gruplar arasında fark anlamlı bulunmamıştır. Onur (2006), Timuçin'in (2005) yapmış oldukları çalışmalarda bir ve iki kardeşi olanların, Kahriman'ın (2005) yaptığı çalışmada ise bir kardeşi olanların atılganlık düzeyleri daha yüksek bulunmuş olup gruplar arasında farkı anlamlı bulmamışlardır.

Araştırmada annelerin eğitim durumuna göre annesi ilköğretim ve lise mezunu olan öğrencilerin benlik saygısı ve atılganlık puan ortalamaları en yüksek bulunmuş ancak annenin eğitim durumu ile benlik saygısı ve atılganlık puan ortalamaları arasındaki fark anlamlı bulunmamıştır. Kahriman'ın (2005) yapmış olduğu çalışma ile bulgularımız paralellik göstermekte, fakat Baberk ve Yavuz'un (2006) yapmış olduğu çalışma ile benzerlik göstermemektedir. Onur (2006), Kahriman (2005), Timuçin (2005) yapmış oldukları çalışmalarda anne eğitiminin atılganlık üzerindeki farkı anlamlı bulmamışlardır. Menteş (2007) ise yapmış olduğu çalışmada anne eğitiminin atılganlık üzerindeki

farkı anlamlı bulmuştur.

Çalışmada, babaların eğitim durumuna göre babası ilköğretim ve lise mezunu olan öğrencilerin benlik saygısı puan ortalaması en yüksek bulunurken, babası üniversite ve üzeri mezunu olanların ise atılganlık puan ortalamaları en yüksek bulunmuş, ancak babanın eğitim durumu ile benlik saygısı ve atılganlık puan ortalamaları arasındaki farkın anlamlı olmadığı belirlenmiştir. Benlik saygısı üzerine yapılan çalışmalar bulgularımızla benzerlik göstermektedir (Kahriman 2005, Onur 2006, Timuçin 2005, Bayberk ve Yavuz 2005, Tataker 2003).

Çalışmada, âile tutumunun benlik saygısı üzerinde etkili olduğu bulunurken atılganlık düzeyine etkisi olmadığı tesbit edilmiştir. Kahriman (2005), Bayberk ve Yavuz (2005), Tataker (2003) yapmış oldukları çalışmalarda âile tutumunun benlik saygısı üzerinde anlamlı bir etkisinin bulunduğunu bildirmektedirler. Öğrenciler üzerinde yapılan başka bir çalışmada ise anne baba tutumları ile atılganlık arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur (Tataker 2003, Bacet 1989). Benlik saygısı gelişimi, anne babaların demokratik tavırları olumlu olarak etkilenirken; ilgisiz âilelerde ise çocukların değer verilmeme, sevilmeme ve desteksiz kalma duyguları ile kendilerini değersiz hissetmesi nedeniyle olumsuz olarak etkilenmektedir.

Araştırmada, akademik yönden kendilerini başarılı olarak algılayan öğrencilerin benlik saygısı ve atılganlık puan ortalamalarının yüksek olduğu ve akademik başarı algısına göre puan ortalamaları arasındaki farkın anlamlı olmadığı bulunmuştur. Kahriman'ın (2005) yapmış olduğu çalışmada da kendilerini başarılı olarak algılayan öğrencilerin benlik saygısı ve atılganlık puan ortalamaları yüksek çıkmış fakat gruplar arasındaki farkın anlamlı olduğunu belirtmiştir. Akademik başarısı yüksek olan öğrencilerin belli bir doyuma ulaştıkları ve çevrelerinden olumlu tepkiler aldıkları için benlik saygıları ve atılganlık düzeylerinin yükselmesini sağladığını düşündürmektedir.

SONUÇ VE TEKLİFLER

Öğrencilerin benlik saygısı puan ortalamaları 69.54±14.67 olduğu ve benlik saygısının, öğrencilerin âilede alının kararlarda söz sâhibi olması ve kendilerini nasıl tanımladıkları gibi değişkenlerden etkilendiği saptanmıştır.

Öğrencilerin Rathus Atılganlık Envanteri puan ortalamalarının 25.10±19.69 olduğu ve öğrencilerin kendilerini nasıl tanımladıklarının atılganlık puan ortalamalarını etkilediği bulunmuştur. Ayrıca, benlik saygısı ve atılganlık puan ortalamalarının yaşadığı yer, anne baba eğitim durumu, akademik başarı durumu, yaş, sınıf, âile tipi gibi değişkenlerden etkilenmediği tesbit edilmiştir.

Benlik saygısı ve atılganlık kavramları insanın kendini gerçekleştirmesi açısından önemli olmakla birlikte, literatürde bu konu ile ilgili araştırmaların sınırlı olduğu görülmektedir. Bunun için benlik saygısını ve atılganlık düzeylerini ölçen araştırmalar artırılmalıdır. Hemşirelik okullarında yapılacak çalışmalarla lisans eğitiminin benlik saygısı ve atılganlık üzerine etkileri incelenmeli, bunların öğrencilerin hayatlarına nasıl yansıdıkları değerlendirilmelidir.

Sonuç olarak, eğitim sisteminin öğrenciyi aktif kılacak ve benlik saygısını olumlu yönde etkileyecek nitelikte olması için, müfredatlarda atılganlık eğitimine yer verilmesi ve benlik saygısını olumlu yönde etkileyecek nitelikte olması önerilebilir.

KAYNAKLAR

Adana F (2004) Lise Öğrencilerinin Atılganlık Düzeyi ve Benlik Kavramı Üzerine Atılganlık Eğitiminin Etkisi, Doktora Tezi, İstanbul, Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Halk Sağlığı Hemşireliği Anabilim Dalı.

Arslan İ, Özen A (2008) Öğrenci Hemşirelerde Boyun Eğici Davranışlar ve Benlik Saygısı Arasındaki İlişki. TSK Koruyucu Hekimlik Bülteni; 7: 53-58.

Ayaz Ş (2002) Hemşirelerde Benlik Saygısı ve Atılganlık Düzeylerinin Belirlenmesi, Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Psikiyatri Hemşireliği Anabilim Dalı.

Bal Ü (2003) Hastanede Çalışan Hemşire ve Diğer Sağlık Personelinin Benlik Saygıları ve Atılganlık Düzeylerinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü Psikiyatri Hemşireliği Anabilim Dalı.

Bayberk H, Yavuz S (2005) Muğla Üniversitesi Öğrencilerinin Benlik Saygılarının İncelenmesi. Muğla Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi; 14: 73-95.

Becet TK (1989) Anne Baba Tutumlarının ve Bazı Sosyo-Ekonomik Faktörlerin Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Atılganlık Düzeyine Etkisi. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi.

Brown J, Mann L (1991) Decision-making competence and self-esteem: a comparision of parents and adolescenst. J Adolescense; 14.

Çam O, Khorshid L, Özsoy S (2000) Bir hemşirelik yüksekokulundaki öğrencilerin benlik saygısı düzeylerinin incelenmesi. Hemşirelik Araştırma Dergisi; 1: 33- 40.

Deniz M (1997) Üniversite Öğrencilerinin Cinsiyet ve Kültürel Farklara Dayalı Atılganlıkları Üzerine Bir Atılganlık Eğitimi Denemesi. Yüksek Lisans Tezi. Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı.

Kahriman İ (2005) Karadeniz Teknik Üniversitesi Sağlık Yüksek Okulu öğrencilerinin benlik saygıları ve atılganlık düzeylerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi. Cumhuriyet Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi; 9: 24-32.

Kurt İ (2000) Yetişkin Eğitimi, 2. Baskı, Ankara: Nobel Yayınları, 49.

Menteş A (2007) Lise Öğrencilerinin Atılganlık Düzeyine Sporun Etkisi. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı.

Onur N (2006) Lise Öğrencilerinin Bağlanma Stilleri ile Atılganlık Düzeyleri Arasındaki İlişkiler. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Anabilim Dalı.

Phelps S, Austin N (1977) Atılgan Kadın. Katlan S, çeviren. Ankara: HBY Yayınları.

Sanford LT ve Donovan ME (1999) Kadınlar ve Benlik Saygısı. Kunt S, çeviren. Ankara: HBY Yayınları.

Serinkan C (2006) Pamukkale Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi ve Eğitim Fakültesi Bölümleri Öğrencilerinin Benlik Saygısı Düzeylerinin ve Bunu Etkileyen Etmenler, Akademik Bilişim, http://ab.org.tr/ab06/ozet/105.html (Erişim 14.10.2008) Denizli.

Tan S (2006) Ergenlerde Stresle Başa Çıkma Tarzlarının Atılganlık Düzeyi ve Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Anabilim Dalı.

Tataker T (2003) Ergenlerin Atılganlık Düzeyi ile Ruhsal Sorunları Arasındaki İlişkinin Araştırılması. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi.

Timmins F, McCabe C (2005) 'Nurses' and 'midwifes' assertive behavior in workplace. J Advan Nursing; 51: 38-45.

Timuçin A (2005) Yönetici Hemşirelerin Atılganlık Düzeyleri ve Bunu Etkileyen Faktörler. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Hemşirelikte Yönetim Anabilim Dalı.

Ural A, Kılıç İ (2005) Bilimsel Araştırma Süreci ve SPSS ile Veri Analizi. 1. Baskı. Ankara: Detay Yayıncılık.

Yıldız A (2006) Birinci Basamak Sağlık Hizmetlerinde Çalışan Hemşire, Ebe ve Sağlık Memurlarının Benlik Saygısı ve Atılganlık Düzeyleri. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Psikiyatri Hemşireliği Anabilim Dalı.

Yıldız Y (2004) Celal Bayar Üniversitesi Beden Eğitim ve Spor Yüksek Okulu Spor Yöneticiliği Bölümünde Öğrenim Gören Spor Yöneticisi Adaylarının Benlik ve Mesleki Benlik Kavramları Arasındaki Bağdaşma Düzeyinin Bazı Faktörler Açısından İncelenmesi. Yüksek Lisan Tezi. Manisa: Celal Bayar Üniversitesi.

Yüksel Ö (2006) Davranış Bilimleri, 1. Baskı. Ankara: Gazi Kitap Evi.